

Az értekezés harmadik része (80—90. o.) az együttes nevelés megvalósításának lehetőségét tartalmazza. Az együttnevelés pártolóinak, valamint ellenzőinek érveit és ellenérveit csoportosítva találjuk együtt. A kérdés történetének végigtekintése, az egyes országok hivatalos állásfoglalásának ismeretése, a nemek eltérő testi és lelki fejlődésének beható tanulmányozása után a szerző végül a maga álláspontját szögezi le, amely a következőkben foglalható össze:

Az elemi népiskolában 10 éves korig a leányok és fiúk képességei nem mutatnak nagy eltérést, az együttes nevelés ellen ezen a fokon nem tehető ellenvetés, sőt az a tapasztalat, hogy az együttes neveléssel ebben a korban mindkét nem határozottan nyer. A pubertást közvetlenül megelőző korban ellenben, vagyis a népiskola V—VI. osztályában, a lelki fejlődés ritmusának eltérése miatt már el kell ejteni a közös nevelés gondolatát. A középiskolában határozottan a nemek külön nevelését kell a pedagógusnak kívánnia és javasolnia. Viszont a főiskolai és egyetemi nevelésben a koedukáció ismét kívánatos és üdvös.

Ez az értekezés kétségtelenül egyike a legkomolyabbaknak, amelyek a tárgyról megjelentek. Az eddigi kutatások eredményeit figyelembe vette, felhasználta és épített rájuk, de túlhaladta azoknak rendszerint egyoldalú történeti, vagy gazdasági beállítottságát. Érdeme, hogy a fejlődéslélektani szempontot juttatta érvényre. Kár, hogy a szerző figyelme csak a szegedi egyetem pedagógiai-lélektani intézet vizsgálódásaira irányult. Magyar középiskolai tanulók vizsgálatának és tanulmányozásának hiányáról panaszkodik u. i. (56. o.) és ezért kénytelen Tumlirz igen kevészámú növendéken végzett kísérleti eredményeit ismertetni. Pedig a Főv. Pedagógiai Szeminárium Lélektani Laboratóriumnak 5000 gyermekben végzett, 10—14 éves korra vonatkozó vizsgálódásait már 1934-től kezdődően folytatólagosan közzétette Cser János dr. *A gyermek és az Ifjúság* hasábjain, s a figyelem, logikai gondolkodás, térérzék, mechanikai érzék stb. terén a nemek különbségeit jól feltüntetett grafikákat is közölt.

Jankovits Miklós dr.

Váradi József: Széchenyi életlátása. A nemzetiségi kérdés. (Széchenyi Zsebkönyvtár. A Magyar Sors kérdései. 1.). A „Studium“ kiadása, Bp. 1938. 43 l. Bolti ára 80 fillér.

Teljes elismeréssel osztozunk az egyik leglelkesebb Széchenyi-kutatónk, Váradi József álláspontjában: „*Ha a politika fogalmát helyesen értelmezzük, be kell látnunk, hogy minden politika valójában nemzeti politika, veléjében pedig a művelődés politikája*“ (Előszó, 5. l.)

Műve a címben megjelölt két problémakörre tagolódik. Elsőként Széchenyinek a magyar történet benső lényegéről vallott felfogását ismerteti (7—25. l.), ezt megelőzően pedig rávilágít arra a sokoldalú történetbölcsészeti előkészülésre, mely a „leghívebb magyart“ a gyakorlati élet küszöbére lépésekor már jellemezte.

Történelmi érzéknek fejlődésére kiválóan hatott *Mme Stäel*, akinek *L'Allemagne* c. művét már 1914-ben olvassatta, továbbá *Montesquieu*, *Burke*, *Voltaire* és korának majd minden szellemi hőse. Szerzőink a fejezetben Széche-

nyit úgy mutatja be, mint akit a magyarság „lenni vagy nem lenni“ sorskérdései gyötörték. *Széchenyi és a nemzetiségek* (26—42. l.) címen azonban már a gyakorlati ész szemmértékével elemezi Közép- és Keleteurópa etikai viszonyait, mindenütt a mester hűséges tanítványának bizonyulva, aki zsinórmértékül felállította a nacionalizmus legszebb kritikáját: „*A nemzetiség: isteni mű!*“ Kisebbségpolitikai elveinek ez a legmagasztosabb összefoglalása, a legszebb gondolat, mely a Dunavölgy térségein *nevelői szempontból* is értékesíthető.

A tiszta emberség mélységeit járó egyénisége — s ez legyen az ő halhatatlan érdeme — azonban mégsem hagyta el a józan realizmus szemléleti skáláját, mert a tapasztalat tanulságaira építve hirdette, hogy: „*Ha tehát keblünk és szivünk nem is szól egymáshoz és semmiféle szimpátia nem is ösztönöz bennünket kézfogásra: közös érdekünk annál sürgetőbben int bennünket a legnagyobb egységre.*“ (33. l.).

Ilyen értelmi belátást és lelkiséget kíván a modern nemzetiségi kérdés kezelésére is s ezt a szemléletet kell nekünk, magyar nevelőknek is megismernünk, hogy biztosíthassuk a „Nagy Parlag“ apostolának utódainkban leendő továbbélését.

Wagner Ferenc

Szeliánszky Ferenc: A hibakutatás neveléslektani problémái. I. kötet. (Közlemények a Szegedi Ferencz József-Tudományegyetem Pedagógiai-Lektani Intézetéből, 26. szám.) Szeged, 1938, 86 oldal, 80. Ára füzve 3. P.

A tanári munkának igen tekintélyes része a tanuló helyes és hibás teljesítményének megítélése és elbírálása. Lelkiismeretes tanárnál egyúttal a leggyötrőbb gond, igazságosnak lenni az osztályzatban megnyilvánuló bírálatban. De mindezekben túlménoleg a tanár egész munkája, tanítási eljárása azt célozza, hogy tanítványainak helyes munkateljesítményét emelje, a hibásakat pedig megelölzze, vagy megszüntesse. Olvasottság és kutatómunka nélkül is érzi, tapasztalja minden tanár, hogy a tanulók által elkövetett hibák között különböző eredetűek vannak, tehát jogosulatlan az egységes elbírálás. A hibák okainak kutatásáig azonban igen kevesen jutnak el, tehát ítéletükben nincs rendszer. A hibaeredet ismerete tehát ebből a szempontból is szükséges. De nélkülözhetetlen a profilakszis szempontjából is. Hogyan vezetheti a tanár tanítása alkalmával a tanulókat hibamentes teljesítőképesség felé, ha nincs tisztában a hibák eredetével? Hiszen így azt sem tudja, mi ellen védekezzék! Küzdelme szélmalomharc.

A hibaforrások keresésével sokan foglalkoztak már. Ezeknek a kutatásoknak azonban van egy fogyatkozásuk: laboratóriumban, mesterséges és szokatlan körülmények között végzett kísérletek és tesztek adták alapjait. Pedig a tanár tanítványaival más körülmények és más beállítottság keretében találkozók. Az iskolai teljesítmény nem lehet azonos a laboratóriumi teljesítményekkel. Pedig a munkájával és tanítványaival törődő tanárt végül is az érdekli, hogy a sok kísérleti és elméleti eredményből mit tud osztályában gyakorlati haszonnal kamatoztatni.

És ezen a ponton válik Szeliánszky úttörő nagy munkája értékes közkincsé. Mintegy kétezer hibás teljesítmény eredő okát keresi és osztályozza